

Asia: VN/4165/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä ja maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomionne rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annettavasta laista.

Rakennusteollisuus RT ry kiittää mahdollisuudesta lausua lakiesityksestä ja lausuu seuraavaa: Lakiesityksen tavoitteet ovat hyvät ja kannatettavat. Digitalisaatio yhteiskunnassa etenee ja vaatii toimiakseen hyvän infrastruktuurin ja rakenteen taustalle. Rakennetun ympäristön osalta tietotarpeita ja -sisältöjä on paljon erilaisia ja tällä hetkellä eri paikoissa. Tiedon saatavuuden helpottamisella on varmasti monia hyötyjä, joista me emme tällä hetkellä vielä edes tiedä.

Tästä huolimatta uudistuksella on myös haittapuolensa ja ongelmansa, joista lakiesityksen vaikutusarvioissa ei juurikaan ole mainittu. Vaikutusarvioiden tekstit ovat lähes pelkästään positiivisia vaikutuksia sisältäviä, negatiivisten vaikutusten osalta on vain todettu pieniä kustannusvaikutuksia eri toimijoille. Suurimmat käytännön vaikutukset tulevat kohdistumaan kuntien, Digi- ja väestötietoviraston ja Suomen Ympäristökeskuksen toimintaan. Erityisesti kuntien osalta tulisi vaikutusarvioita vielä tarkentaa, lakiuudistuksen nopea aikataulu lisää vielä haastetta saada toiminnot kuntoon ajoissa. Lisäksi lakiuudistuksen vaikutuksia muille rakennusalan toimijoille ei ole selvitetty riittävästi, vaikutusarvioinneissa ei mainita esimerkiksi rakennushankkeeseen ryhtyvää lainkaan. Ryhtyvän on kuitenkin toimitettava paljon uutta tietosisältöä kunnalle, joka edelleen toimittaa sen tietojärjestelmään. Tällä hetkellä emme vielä edes tiedä, mitä kaikkea tietoa tulisi reilun vuoden päästä lähettää "tietomallimuotoisena" tietona.

Yleiset huomionne maankäyttö- ja rakennuslakiin esitetyistä muutoksista.

Maankäyttö- ja rakennuslakia ollaan muuttamassa samalla lakiesityksellä ja tämä saattaa jäädä huomaamatta useilta eri toimijoilta, joita asia oikeasti koskee. Muutokset liittyvät erityisesti maakunta-, yleis- ja asemakaavojen sisältöön ja esitystapaan. Suurimpana haasteena on alkaa laatia näitä valtakunnallisesti yhteentoimivassa tietomallimuodossa, vaikka siirtymäaika vaatimukselle onkin annettu. Suomessa on tällä hetkellä 309 kuntaa, joista valmiuksia lainmukaiseen toimintaan lähivuosina on suurimmilla, mutta ylivoimaisesti suurimmalla osalla ei osaamista tai resursseja ole. Tämä on lakiesityksessä huomioitu koulutustarpeena, mutta esitetyt resurssit eivät kyllä tule riittämään.

Rakennusteollisuus RT katsoo, että ympäristöministeriön tulisi toimia lainsäädännön arviointineuvoston 8.6.2022 antaman lausunnon (<https://vnk.fi/arviointineuvosto/lausunnot>) mukaisesti ja järjestää uusi lausuntokierros kokonaisuudesta, jonka muodostaa Rakentamislaki, muutettu Maankäyttö- ja rakennuslaki sekä nyt lausunolla oleva laki rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä.

Yleiset huomionne koko esitysluonnoksesta.

Kuten jo yllä mainitsimme, lakiesityksen tavoitteet ovat hyviä ja kannatettavia. Muutosta tarvitaan, mutta nyt ehdotettu muutosnopeus ja toteutustapa ovat käytännön kannalta erittäin hankalia toteuttaa ja tulevat aiheuttamaan paljon käytännön hankaluuksia ja kustannuksia rakennusalan eri toimijoille. Samalla toimijoiden eriarvoisuus riippuen esimerkiksi kunnan osaamistasosta tietomalliasioissa tulee olemaan merkittävä. Nämä haasteet saadaan varmasti vuosien mittaan hoidettua, mutta mielestämme parempi tapa edetä olisi nyt ehdotetun kaltaisen suunnan osoittaminen uudistuksella, mutta toteuttaminen rauhallisemmalla ja paremmin suunnitellulla aikataululla.

Esitysluonnos sisältää useita periaatteellisia ongelmia, kuten tiedon omistajuus (kuka vastaa tiedon oikeellisuudesta?), tiedon saamisen hinta (kuntien tämänhetkiset myyntitulot siirtyvät SYKELLE) ja tiedon käyttöoikeudet (rakennushankkeeseen ryhtyvä luovuttaa tiedot kunnalle vain viranomaisen käyttöön). Lakiesitys sisältää myös paljon asetuksenantovaltuuksia, joista ainoastaan 14§:n perusteella annettava Valtioneuvoston asetus on luonnosteltu. Kun muita ei ole edes luonnosteltu, on vaikutusarvioiden tekeminen hyvin vaikeaa, ellei mahdotonta.

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annettava laki

Ovatko ehdotetun lain 5 §:ssä mainitut alueidenkäytöstä tallennettavat tiedot mielestänne kattavat?

Ovat.

Huomionne ehdotetun lain 13 §:ssä mainituista julkisessa tietopalvelussa jaettavista tiedoista.

Koskeeko esteettömyystietojen julkaisu kaikkia rakennustyyppisiä ja mitä esteettömyydellä tarkoitetaan? Onko tieto väestönsuojista hyvä olla julkisesti jaettavana tietona?

Huomionne ehdotetun lain 14 §:n perusteella muulle kuin viranomaiselle teknisen rajapinnan avulla luovutettavista tiedoista (luonnos valtioneuvoston asetuksesta).

Tämä valtioneuvoston asetus on ongelmallinen koskien RYTJ-lain 7§, jonka mukaan rakennetun ympäristön tietojärjestelmään tallennettavista rakentamista koskevista tiedoista säädetään Rakentamislain 60§ ja 61§:ssä. Näissä kyseisissä pykälissä rakennusta koskevat tiedot luovutetaan VAIN viranomaiskäyttöön. Voidaanko toisen lain, tässä tapauksessa RYTJ-lain nojalla annetulla asetuksella tehdä jotain, joka on lainvastaista, nyt siis Rakentamislain vastaista? Rakennushankkeeseen ryhtyvä luovuttaa tiedot sillä oletuksella, että ne on tarkoitettu vain viranomaiskäyttöön, mutta myöhemmin ne voidaankin jakaa vapaasti tai maksua vastaan?

Toinen ongelma koskee itse valtioneuvoston asetusta ja siitä jaettua materiaalia. Asetuksesta ei ole olemassa mitään perustelumistiota, josta voisi saada selville, mistä ja millä perusteilla on saatu aikaiseksi 5§:ssä oleva listaus eri tietotarpeista? Nyt asia ei käy selville mitenkään.

VnA 5§ sisältää useita eri tietotarpeita, joita on syytä tarkentaa tai perustella, miksi tieto tulisi sijoittaa tietojärjestelmään. Alla lista tarkennus- ja perustelutarpeista:

- kohta 6) Kulttuurihistoriallinen merkittävyys (miksi?)
- kohta 12) Rakentamistapa (miksi, miten jaotellaan?)
- kohta 15) Energialuokka (miksi?)
- kohta 16) Paloluokka (miksi?)
- kohta 17) Pääasiallinen jäähdytystapa (miksi, rakennuksia ei ole pakko jäähdyttää?)
- kohta 18) Pääasiallinen lämmitystapa (listalla kahteen otteeseen, on jo kohdassa 11)
- kohta 19) Tieto sisäänkäynnin esteettömyydestä (koskeeko kaikkia rakennustyyppijä?)
- kohta 20) Geometriatiedot (miksi ja missä muodossa?)

Muut huomiot

Huomionne koko esitysluonnoksen vaikutusarvioinneista.

Esitysluonnoksen vaikutusarviointeja on hyvin vaikea pitää puolueettomasti tehtyinä, ne kun sisältävät vain positiivisia vaikutuksia. Negatiiviset vaikutukset on supistettu muutos- ja koulutustarpeiden kustannuksiin, jotka on arvioitu todennäköisesti alakanttiin. Kuten jo aikaisemmin mainitsimme, mm. rakennushankkeeseen ryhtyvälle tai muille rakennushankkeessa mukana oleville tapahtuvia vaikutuksia ei ole arvioitu lainkaan.

Muut mahdolliset huomionne esitysluonnoksesta?

Esitysluonnos on tehty hyvin nopealla aikataululla kevään 2022 aikana ja tämä näkyy mm. vaikutusarvioinneissa. Työryhmä ei ehtinyt kuulla riittävän monipuolisesti kaikkia vaikutuksenalaisia osapuolia työnsä aikana. Lausuntoaika sinällään on riittävän pitkä, mutta on täysin väärään vuodenaikaan; erityisesti kunnat eivät ehdi lausua kesäloma-aikaan ajoittuvana lausuntoaikana. Tästäkin johtuen uusi lausuntokierros koskien koko rakentamisen sektorin lainuudistusta (Rakentamislaki, Maankäyttö- ja rakennuslain muutos, RYTJ-laki) tulisi suorittaa nyt syys-lokakuussa 2022, kuten lainsäädännön arviointineuvostokin totesi kesäkuussa.

Kemppainen Jani
Rakennusteollisuus RT ry